

Opinii paralele

Privirile și judecățile bilantiere, la încheierea stagiunilor teatrale, țin de tradiție, au, de aceea, în bună măsură, în expresia lor, avantajele și dezavantajele ritualului.

Opresc, adică, locului pe de o parte, o lume de fenomene și de situații, prin excelență, dinamice, fluctuante, statornic supuse schimbărilor (de la seară la seară, de la spectacol la spectacol, de la teatru la teatru, de la o manieră artistică la alta, de la o categorie de spectatori la alta etc.). Ele întorc, în chipul acesta, spre ordine și calm și spre orizonturi curățite de negura întâmplătorului sau confuzului cotidian, relaxează, ca să zicem așa, regimul de febrilitate și de tumult, firesc unei mișcări teatrale sănătoase. Prin îmbrățișarea sumei de fapte de artă adunate în acest orizont al sintezei, și prin raportare la ele (așa strinse și privite laolaltă), ritualul bilanțier restabilește — confirmă ori înfirmă — valorile distribuite, de la caz la caz, în plin miezul de viață al stagiunii, sub imperiul, așadar, al unui climat mai mult sau mai puțin dezordonat, al unor prețuiri mai mult ori mai puțin spontane sau circumstanțiale. De altă parte, asemenea scrutare a orizontului, asemenea cumpăniri valorice poartă în ele, nu rare ori, germenele stereotipiei, al încadrării în tipare contabile sau statistice, al ierarhizărilor funcționale (dacă nu chiar strict utilitariste). Așa fel încît, în efortul de a „așeza apele” și de a pune ordine (de obicei pe capitole distincte: starea repertoriului, evenimentele scenice ale anului, actele de semnificație, în ordinea direcției de scenă și a interpretării ș.a.m.d.), se lasă pe un plan secund efortul de a discerne, în cantitatea de aspecte cîte se oferă la capăt de drum memoriei critice, sensurile, direcțiile caracteristice ale feluritelor inițiative creatoare, consemnate ca revelatoare; se lasă umbră măsura în care aceste sensuri și direcții precumpănitoare ale stagiunii se integrează unui sens, unei direcții, nu numai caracteristice, dar și istoricește necesare, a culturii și dezvoltării, în genere, a teatrului nostru.

„Opiniile paralele”, pe care le-am solicitat citorva critici, asupra stagiunii încheiate, le-am solicitat cu gândul la o atare privire și judecată — integratoare — a stagiunii. Ne socotim în acțiunea noastră de critici nu doar, așa zicînd, spectatori de profesie, ci — în principiu esențial al meseriei noastre de urmăritori și judecători de zi cu zi ai vieții teatrale — și participanți direcți, nu fără o gravă răspundere, față cu rostul și destinul teatrului nostru. Convingerile și gustul estetic, accentele și afinitățile — deci opiniile criticilor — pot, firesc, să fie felurite, pot adesea să fie divergente, concurente, cînd operează asupra unor sau altora din aspectele, resorturile sau modalitățile artei noastre. Asupra funcției și chemării ei majore — de artă a cetății, în înțelesul unei arte activ, productiv și formativ pătrunse de spiritul și nevoile spirituale ale cetății — nu încap însă certuri. Așa fiind, felurilele structuri sau maniere ale scisului nostru dramatic, ale regiei sau ale spectacologiei, în genere (cîte au prins să se închege, diversificînd teatrului paleta de culori și de drumuri expresive), pot apleca în chip diferit cumpăna prețuirilor, ici spre metafora unui D. R. Popescu, colo spre substanța poetică a lui Sorescu, dincolo spre verva lui Everac, colo spre substanța gravă a dialogului lui Naghiu etc., ici spre monumentalitatea regiei lui Horea Popescu, colo spre adîncimea viziunilor lui Ciulei, dincolo spre patina de ambiguitate a lui Alexa Visarion sau finețea descifrărilor în regia lui Al. Tatos etc.; aceste prețuiri nu rămîn însă în sine și sînt strîns preocupate de răsunetul cuvîntului dramatic sau al ambiantei scenice în conștiințe, de forța lor revelatoare și, mai ales, de forța lor civic-politicește-răscolitoare: de măsura în care acest cuvînt sau această ambianță mișcă umanul din om, răspunzînd ori înlesnind răspunsuri la întrebările actuale ale omului, în societatea în care trăiește și pe care o construiește, ca să se construiască pe sine. De aici, deopotrivă, în problemele reperto-

riului, ca și în cele ale punerilor în scenă, ca și în cele ale interpretărilor, mai acut și mai drastic decât altădată (dar poate și mai necesar decât altădată, în condițiile eforturilor generale spre educarea umanistă, socialistă a cetățeanului), cerința solidară a „opiniilor”; substanța civică, militantismul autentic, impregnate de artă reală; necesitatea împotrivirii la compromis, a respingerii fără reticență a simplelor bune intenții tematice, neacoperite de artă. Poate e momentul de a se trece de la cantitatea, care a făcut în ultimii ani (și în ultima stagiune) orgoliul repertorial al teatrelor, la ambiția calitativă — a slujirii realmente eficiente a cetății și a istoricului program umanist care o călăuzește, prin creații cu adevărat artistice și prin cât mai puține producții de utilitate aparentă și înșelătoare. E o concluzie la care ajung, peste felurimea de nuanțe și accente personale, toate „opiniile paralele” cărora le-am dat găzduire. Iar cele câteva portrete de actori, în unele roluri de rezonanță dăinuitoare, cărora, după „opinii”, le-am făcut loc, vorbesc și ele în susținerea aceleiași concluzii și cerințe. Cerință pe care, să sperăm, stagiunea care bate la ușă nu o va trece cu vederea.

FI. T.

MARGARETA BĂRBUȚĂ

Dramaturgia

Fiecare stagiune, privită de aproape, are, desigur, un profil al său. În perspectiva istorică, cu trecerea anilor, contururile se mai șterg, profilurile se mai netezesc, timpul modifică adesea scara valorilor, restabilind proporții, creând noi ierarhii. Ceva, însă, rămâne din fiecare stagiune, adăugându-se fie patrimoniului național al culturii teatrale, fie experienței diverselor generații de oameni de teatru, moștenitori atât ai succeselor, cât și ai erorilor înaintașilor. Privită sub acest unghi, stagiunea 1974—1975 prezintă câteva aspecte semnificative.

O apreciere globală e, fără îndoială, greu de făcut. Ar trebui să cunoaștem situația fiecărui teatru în parte, căci viața unui teatru nu poate fi apreciată decât cunoscându-l la fața locului, în relațiile sale directe cu spectatorii, cu mediul social-uman în care activează. Vrem-nu vrem, din ce în ce mai mult trebuie să ținem seama de implicațiile sociologice în aprecierea acestei „arte a cetății” — și tocmai aceste implicații sînt adesea neglijate, atât în alcătuirea repertoriului, de pildă, cât și în evaluarea rezultatelor. Dincolo de aceste implicații, însă, și în lipsa unor date complete despre activitatea teatrelor din țară — pe care am cunoscut-o, parțial, datorită îndeosebi turneelor întreprinse în Capitală, dar și, uneori, prin vizionarea unor spectacole la sediu —, există,

www.cinegogor, acele evenimente și aspecte care s-au